

Internationell mobilitet på forskarnivå – utlandsvistelser under forskarutbildningen bland doktorsexaminerade 2023

Närmare en tredjedel av dem som avlagt doktorsexamen 2023 genomförde delar av sin forskarutbildning utomlands. Vanligast var att vistas utomlands kortare tid än en månad. Endast 8 procent av samtliga doktorsexaminerade 2023 hade en sammanhängande utlandsvistelse längre än tre månader. Lika många kvinnor som män genomförde delar av sin forskarutbildning utomlands, och flest doktorander genomförde delar av sin forskarutbildning utomlands inom forskningsämnesområdet naturvetenskap. EU-länderna var de populäraste mottagarländerna.

Rapporten bygger på uppgifter som har samlats in för att följa upp EU-målet att minst 20 procent av de examinerade inom det europeiska området för högre utbildning ska ha haft en studie- eller praktikperiod utomlands på minst tre månader.¹ På uppdrag av UKÄ har SCB varje år sedan 2017 följt upp andelen examinerade på forskarnivå som har genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands (läs mer om metoden i bilagan i slutet av rapporten). Rapporten baseras främst på den senaste undersökningen från 2024 och gäller svenska och utländska doktorander som avlade en doktorsexamen under 2023.

Resultaten måste tolkas med en viss försiktighet, i samband med bortfallstorleken.² Jämförelser med tidigare undersökningar behöver också tolkas med försiktighet eftersom undersökningens bortfall varierar mellan olika undersökningar och var betydligt högre för insamlingsåren 2018 till 2022 jämfört med senare år.

Till rapporten finns en tabellbilaga med uppgifter uppdelade på lärosäten och forskningsämnesområden. Där redovisar vi även bortfall, det vill säga antal och andel saknade svar.

Närmare en tredjedel av doktorsexaminerade 2023 var utomlands under forskarutbildningen

Av de 2 750 doktorander som avlade en doktorsexamen 2023 hade 820 genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands, vilket motsvarar 30 procent av samtliga doktorsexaminerade (se tabell 1). Antalet doktorsexaminerade som genomfört utlandsvistelser var jämnt fördelat mellan kvinnor och män, med 50 procent kvinnor och 50 procent män.

Andelen doktorander som genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands har ökat med en procentenhet jämfört med året innan. Denna ökning kan relateras till en minskning i antalet

¹ I maj 2024 beslutades ett nytt mål att minst 23 procent av de examinerade inom högre utbildning ska ha haft en utlandsvistelse till 2030.

² Läs mer om variablernas kvalitet och hur det påverkar resultaten i bilagan i slutet av rapporten.

doktorsexaminerade mellan 2022 och 2023, samtidigt som antalet doktorander som varit utomlands ökade något. Antalet doktorsexaminerade 2023 som genomförde delar av sin forskarutbildning utomlands är högre jämfört med 2017, men det är svårt att avgöra om det högre antalet beror på att det har blivit vanligare att genomföra delar av sin forskarutbildning utomlands eller på att antalet var underrapporterat i tidigare undersökningar.

Endast 220 doktorander har varit iväg på en sammanhängande utlandsvistelse om minst tre månader, vilket motsvarar 8 procent av samtliga doktorsexaminerade 2023. Könsfördelningen var jämn bland dessa, med 45 procent kvinnor och 55 procent män.

Tabell 1. Antal doktorsexaminerade totalt, varav antal och andel som genomförde delar av sin forskarutbildning utomlands, samt antal och andel med sammanhängande utlandsvistelse om minst 3 månader, uppdelat efter kvinnor och män (2017–2023).

År	Doktorsexaminerade	Doktorsexaminerade med utlandsvistelse				Doktorsexaminerade med sammanhängande utlandsvistelse längre än 3 månader			
	Antal	Antal	Andel (%)	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Antal	Andel (%)	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)
2017	2 840	740	26	46	54	280	10	47	53
2018	2 790	760	27	48	52	280	10	45	55
2019	2 750	820	30	48	52	290	11	46	54
2020	2 570	850	33	48	52	270	10	46	54
2021	2 670	750	28	48	52	230	9	48	52
2022	2 760	810	29	49	51	210	8	48	52
2023	2 750	820	30	50	50	220	8	45	55

Siffrorna i denna tabell är avrundade.

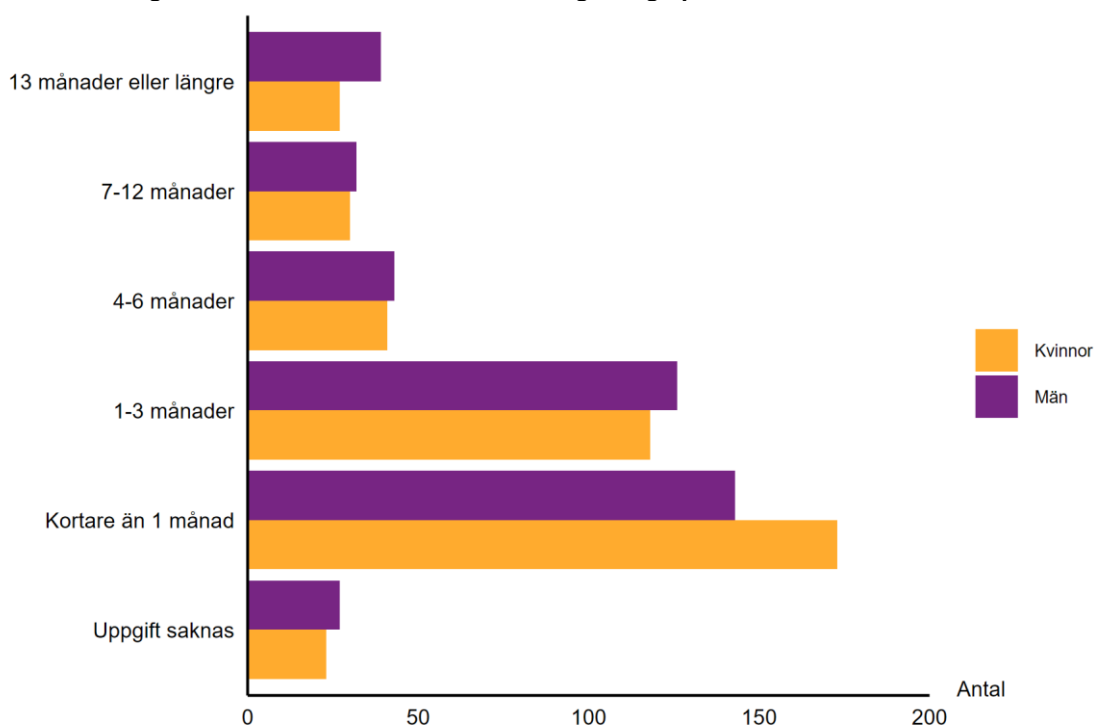
Vanligast med utlandsvistelser upp till tre månader

Nedan redovisas hur lång tid en doktorand har varit utomlands sammanlagt under sin forskarutbildning. Den sammanlagda tiden kan återspegla olika längd på vistelser utomlands. Det innebär att en doktorand kan ha haft flera kortare utlandsvistelser, eller en eller ett fåtal längre. Omfattningen av utlandsvistelser varierar, som visas i figur 1. Bland de 820 doktorander som vistades utomlands under forskarutbildningen, genomförde 68 procent utlandsvistelser på upp till tre månader. Denna typ av utlandsvistelse var vanligast både bland män och kvinnor.

Det vanligaste var utlandsvistelser kortare än en månad. Bland doktorsexaminerade 2023 hade 320 doktorander haft en vistelselängd kortare än en månad, vilket motsvarar 38 procent av doktorsexaminerade 2023 som har vistats utomlands. Näst vanligast är vistelser på 1–3 månader med 240 doktorander, vilket motsvarar 30 procent av doktorsexaminerade 2023 som har vistats utomlands. Längre vistelser på 4–6 månader såsom 7–12 månader och 13 månader eller längre är mindre vanliga.

Fler kvinnor än män var utomlands i perioder på mindre än en månad, 170 jämfört med 140 stycken. För längre vistelser utomlands var förhållandet mellan kvinnor och män omvänt.

Figur 1. Antal kvinnor och män som avlagt en doktorexamen 2023 och som genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands, fördelat efter sammanlagd längd på utlandsvistelserna.



Utlandsvistelser på mindre än en månad har blivit allt vanligare

Figur 2 visar antalet doktorexaminerade från 2017 till 2023 som genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands, fördelat på den sammanlagda längden på deras utlandsvistelser. Utvecklingen av utlandsvistelsernas längd mellan 2017 och 2023 är något svår att tolka, eftersom undersökningens bortfall har varierat under denna tidsperiod (se tabell B1 i bilagan i slutet av rapporten). Det går ändå att identifiera några allmänna trender i utlandsvistelsernas längd som präglar hela perioden.

Korta utlandsvistelser på mindre än en månad samt mellan en till tre månader har varit de klart vanligaste utlandsvistelserna över hela perioden.³

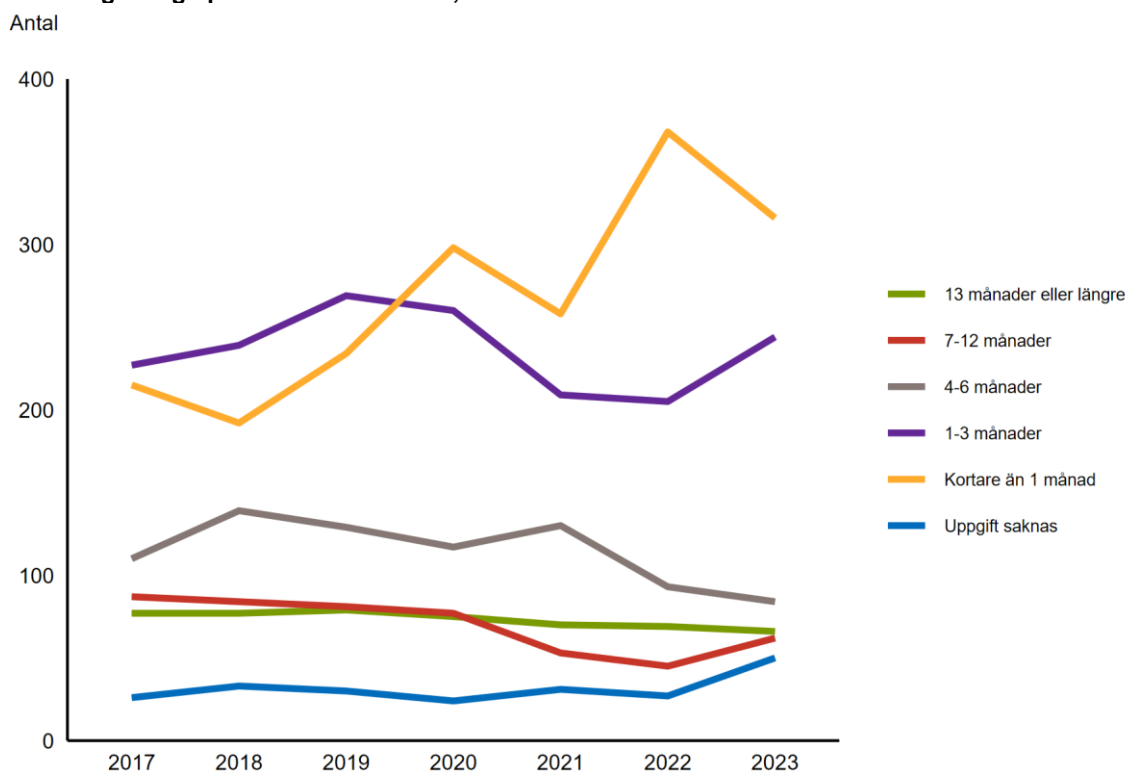
Mellan 2022 och 2023 har antalet doktorexaminerade som var utomlands mindre än månad dock minskat från 368 till 316, medan antalet som var utomlands mellan en och tre månader har ökat från

³ Andel med saknade uppgifter för variabeln om sammanlagd utlandsvistelsens längd var 6 procent i undersökningen 2024, vilket är något högre än tidigare undersökningar. Denna andel har varit lågt och konstant över hela perioden, och bedöms inte påverka de allmänna trenderna när det gäller sammanlagd längd på utlandsvistelsen.

205 till 244. I jämförelse har längre utlandsvistelser som överstiger tre månader varit betydligt mindre vanliga över hela perioden.

Ökningen i antalet doktorsexaminerade med utlandsvistelse på 1–3 månader samt 7–12 månader mellan 2022 och 2023 kan vara ett tecken på att längre utlandsvistelser börjar bli något vanligare. Dock måste denna utveckling ta hänsyn till ett ökat bortfall mellan 2022 och 2023, vilket kan påverka resultaten. Det återstår att se om denna utveckling fortsätter i kommande undersökningar.

Figur 2. Antal doktorsexaminerade som genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands, fördelat på sammanlagd längd på utlandsvistelserna, 2017–2023.



Flest reser utomlands inom forskningsämnesområdet naturvetenskap

De flesta doktorsexaminerade som har varit utomlands under forskarutbildningen tillhör forskningsämnesområdet naturvetenskap (se tabell 2). Bland doktorsexaminerade 2023 var det 220 doktorander inom naturvetenskap som genomförde delar av sin forskarutbildning utomlands. Näst flest doktorander har genomfört delar av forskarutbildningen utomlands inom medicin och hälsovetenskap samt inom teknik – med 180 doktorander vardera. Därefter hade 150 doktorander från samhällsvetenskap vistats utomlands under forskarutbildningen. Betydligt färre doktorander vistades utomlands inom forskningsämnesområdena humaniora och konst (60 doktorander) samt inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin (30 doktorander).

Antalet kvinnor och män som vistats utomlands varierar mellan forskningsämnesområdena. Inom naturvetenskap samt inom teknik var det ett större antal män bland de doktorsexaminerade som hade utlandsvistelser, medan det var ett större antal kvinnor inom övriga forskningsämnesområden. Detta

kan delvis relateras till könsfördelningen bland doktorsexaminerade som varierar mellan forskningsämnesområdena, med större antal och andel män inom forskningsämnesområdena naturvetenskap och teknik jämfört med kvinnor.

Det finns inte någon stor skillnad mellan forskningsämnesområdena i hur vanligt det är för doktorander att genomföra delar av sin forskarutbildning utomlands. Andelen doktorsexaminerade med utlandsvistelse varierar mellan 33 och 40 procent mellan forskningsämnesområdena. Ett undantag är forskningsämnesområdet medicin och hälsovetenskap, där endast 19 procent av doktorsexaminerade 2023 genomförde delar av sin utbildning utomlands.

Resultatet måste dock tolkas i ljuset av bortfallets storlek inom respektive forskningsämnesområde. Svar saknas om utlandsvistelser för 20 procent av doktorsexaminerade inom medicin och hälsovetenskap samt inom naturvetenskap; 15 procent av doktorsexaminerade inom teknik och lantbruksvetenskap och veterinärmedicin; 11 procent av doktorsexaminerade inom humaniora och konst; och 9 procent av doktorsexaminerade inom samhällsvetenskap (se tabell 3 i tabellbilagan).

Tabell 2. Antal doktorsexaminerade 2023 fördelat per forskningsämnesområde, varav antal och andel doktorsexaminerade som genomfört delar av forskarutbildningen utomlands.

Forsknings- ämnesområde	Doktors- examinerade	Doktorsexaminerade med utlandsvistelse			
		Antal	Andel (%)	Antal kvinnor	Antal män
Humaniora och konst	140	60	40	30	20
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	70	30	35	10	10
Medicin och hälsovetenskap	950	180	19	110	70
Naturvetenskap	640	220	35	100	120
Samhällsvetenskap	410	150	38	80	70
Teknik	550	180	33	80	100
Totalt	2 760	820	30	410	390

Siffrorna i denna tabell är avrundade, därför stämmer inte alltid summan för det totala antalet doktorsexaminerade med uppdelningen på kvinnor och män.

Mobilitet finansieras på andra sätt än via program

I undersökningen om internationell mobilitet bland doktorsexaminerade skiljer vi mellan tre olika typer av mobilitet:

- Mobilitet inom EU-finansierade program. Här ingår till exempel Erasmus.
- Mobilitet inom ej EU-finansierade program. Här ingår till exempel nationella program som är finansierade av Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) eller Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), samt internationellt finansierade program som Fulbright.

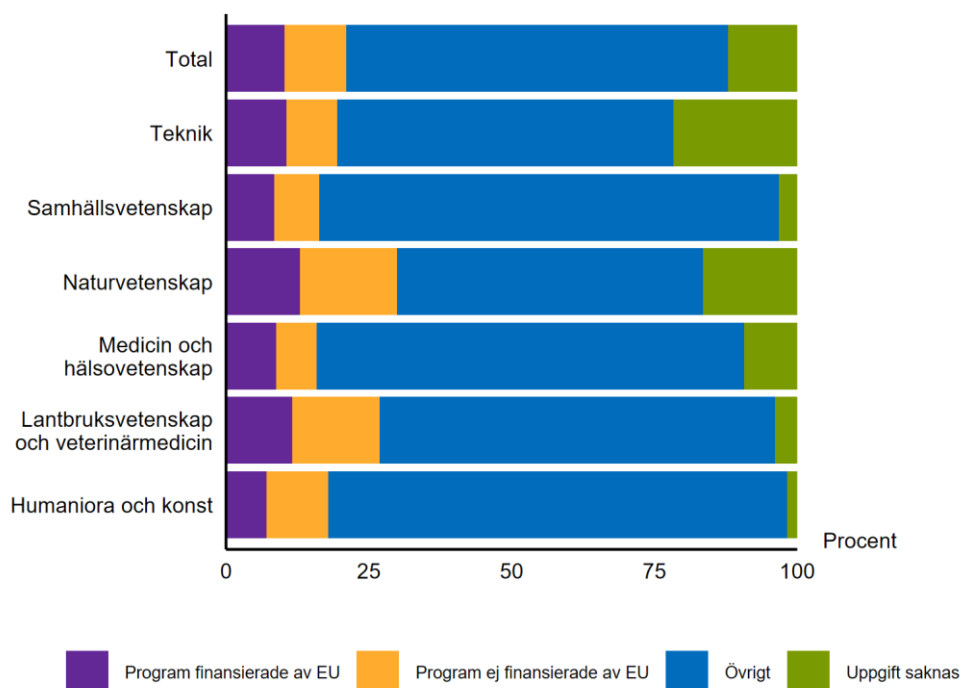
- Övrig mobilitet. Finansiering sker inte via någon av ovanstående programkategorier. Här ingår exempelvis doktorander som har organiserat sina utlandsstudier på egen hand.

Inom samtliga forskningsämnesområden är övriga typer av mobilitet den vanligaste formen för finansiering (figur 3). Inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst hade 80 procent av doktorsexaminerade 2023 finansierat sin utlandsvistelse inom denna kategori. Därefter följer forskningsämnesområdet medicin och hälsovetenskap, med 75 procent av doktorsexaminerade.

Högst andel doktorsexaminerade med finansiering via ett EU-program fanns 2023 inom naturvetenskap, med 13 procent, följt av lantbruksvetenskap och veterinärmedicin samt teknik.

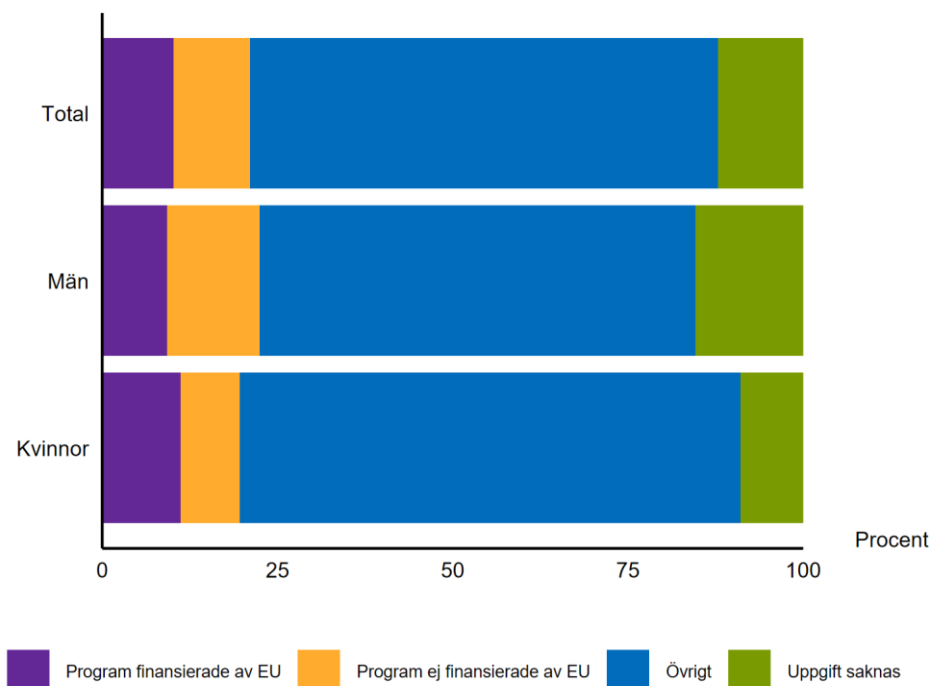
Naturvetenskap samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin var de två forskningsämnesområdena där störst andel doktorsexaminerade finansierade sin utlandsvistelse via ett program som inte var finansierade av EU – 17 respektive 15 procent.

Figur 3. Andel doktorsexaminerade 2023 med olika kategorier av finansiering för internationell mobilitet, totalt och fördelat per forskningsämnesområde.



Både bland kvinnor och män var det vanligast att finansiera utlandsvistelser via annan finansiering än program (se figur 4). Andelen kvinnor med en finansiering från ett EU-program var något högre än andelen män (11 respektive 9 procent). Det var tvärtom vad gäller finansiering från ett ej EU-finansierat program, där andelen män var något högre än andelen kvinnor (13 respektive 8 procent).

Figur 4. Andel doktorsexaminerade 2023 som genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands, fördelat på olika kategorier av finansiering för internationell mobilitet och på kön.



EU-länderna är de populäraste mottagarländerna

Tabell 3 redovisar de vanligaste världsdelarna där doktorander genomförde sin längsta sammanhängande utlandsvistelse. Av de doktorsexaminerade 2023 som varit utomlands under sin forskarutbildning, hade en tydlig majoritet rest inom EU-länder (exklusive de nordiska länderna). Totalt 320 doktorander åkte till denna världsdel, vilket motsvarar knappt 40 procent av de som genomförde en del av sin forskarutbildning utomlands. De vanligaste mottagarländerna här var Tyskland och Frankrike (se tabell 7 i bilaga). Omkring 100 doktorander reste till övriga nordiska länderna, och särskilt Danmark och Norge.

Nordamerika var den näst vanligaste världsdelen för sammanhängande utlandsvistelser bland doktorsexaminerade 2023. Totalt 150 doktorander, eller motsvarande 19 procent av doktorsexaminerade 2023 med utlandsvistelse, hade rest hit. Totalt sett var USA det enskilt största mottagarlandet med 130 doktorander (se tabell 7 i bilaga).

Till Asien och Afrika reste 60 respektive 50 doktorsexaminerade, vilket motsvarar 8 respektive 6 procent av doktorsexaminerade med utlandsvistelse. Inom Asien var Kina det vanligaste mottagarlandet. Oceanien och Sydamerika var resmål för betydligt färre doktorander under forskarutbildningen, med 20 respektive 10 doktorander som reste dit.

Det var fler kvinnor än män som reste till Europa och Norden samt Nordamerika. Det var tvärtom bland de som reste till Afrika, Asien, Oceanien samt Sydamerika, där ett större antal var män.

Tabell 3. Antal och andel doktorsexaminerade 2023 som genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands, fördelat efter världsdel och kön.

Världsdel	Antal doktorsexaminerade med utlandsvistelse			Könsuppdelning (%)	
	Total	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Afrika	50	20	30	40	60
Asien	60	30	40	40	60
EU utom Norden	320	160	160	50	50
Europa utom EU och Norden	80	40	40	50	50
Nordamerika	150	80	70	60	40
Norden utom Sverige	100	60	40	60	40
Oceanien	20	10	10	40	60
Sydamerika	10	0	10	30	70
Uppgift saknas	30	10	20	40	60

Siffrorna i denna tabell är avrundade, därför stämmer inte alltid summan för det totala antalet doktorsexaminerade med uppdelningen på kvinnor och män.

Bilaga

Om undersökningen av internationell mobilitet på forskarnivå

Undersökningen om internationell mobilitet på forskarnivå genomförs årligen av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Universitetskanslersämbetet (UKÄ) sedan 2017. Syftet med undersökningen är att samla in uppgifter om hur många doktorander som har genomfört delar av sin forskarutbildning utomlands bland dem som avlagt en examen på forskarnivå under det föregående året. Till skillnad från uppgifter om vilka som tagit ut en forskarexamen vid varje lärosäte under ett visst år och inom vilket forskningsämnesområde, kan dessa uppgifter inte hämtas från register.

Undersökningen är en enkät som skickas till varje lärosäte. Enkäten är en Excel-fil med förtryckta uppgifter om doktorsexaminerade och inom vilket forskarutbildningsämne doktoranden examinerats. Lärosätena får sedan ange om den doktorsexaminerade har varit utomlands under sin forskarutbildning, och i så fall hur lång utlandsvistelsen var (både i form av sammanhängande tid och sammanlagd tid). Lärosätena redovisar också uppgifter om vilket land som var värd för den längsta sammanhängande utlandsvistelsen, antalet utlandsvistelser samt typen av finansiering. Enkäten sker retrospektivt. Det innebär att det kan uppstå svårigheter att ta reda på om doktorander har vistats utomlands, vilket kan påverka svarsfrekvens och resultatens kvalitet.

Det totala antalet examinerade på forskarnivå inkluderar både de som har avlagt licentiatexamen och de som har avlagt doktorsexamen, och uppgifterna samlas in för båda grupperna. Denna rapport fokuserar dock enbart på de som har avlagt doktorsexamen. Både svenska och utländska doktorander ingår i undersökningen.

Skillnad mellan rapportering till EU och resultat i analysen

Bakgrunden till undersökningen är EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning (Europa 2020). Ett mål i strategin är att minst 20 procent av de examinerade inom det europeiska området för högre utbildning ska ha haft en studie- eller praktikperiod utomlands på minst tre månader, under någon del av den totala utbildningstiden. Sverige rapporterar, liksom övriga EU-medlemsländer, uppgifter till EU om internationell mobilitet för studenter inom "tertiary education" (högskoleutbildning och annan minst tvåårig eftergymnasial utbildning, inklusive forskarutbildning).

Rapporteringen från UKÄ till EU skiljer sig dock från vad som presenteras i denna analys och jämförelser mellan utbildningsnivåer eller olika länder är därför inte möjliga. I EU-rapporteringen ingår de som har avlagt examen på forskarnivå och varit utomlands under minst tre sammanhängande månader under sin forskarutbildning. I jämförelse fokuserar denna rapport enbart på doktorsexaminerade.

Utöver de uppgifter som rapporteras till EU finns det även ett nationellt behov av uppföljning av kortare utlandsvistelser inom den svenska forskarutbildningen. Av detta skäl samlar UKÄ in ytterligare uppgifter om detta, vilket redovisas i denna rapport. Den innehåller också uppgifter om

den sammanlagda längden för alla utlandsvistelser samt fler uppgifter om utlandsvistelser som doktorander genomförde under sin forskarutbildning.

Kvalitet i variablerna som ingår i undersökningen

Alla lärosäten med examensrätt på forskarnivå är enligt lag skyldiga att lämna uppgifter till undersökningen, vilket innebär att samtliga lärosäten har svarat på enkäten. Däremot varierar det partiella bortfallet i undersökningen. De variabler som hämtats från register i undersökningen har inget bortfall. När det gäller variabler som besvaras av lärosäten via enkätundersökningen finns det variationer i bortfallets storlek. För undersökningen 2024 låg bortfallet för frågan ”Har du varit utomlands inom ramen för din forskarutbildning?” på 17 procent. Bortfallets storlek varierar över tid mellan de olika undersökningarna, se tabell B1 nedan. Därför bör jämförelser över tid tolkas med försiktighet. Det partiella bortfallet i undersökningen varierar också mellan lärosätena (se tabell 1 i tabellbilagan).

Bortfallet för variabler som samlas in från lärosäten varierar mellan forskningsämnesområdena. Den varierar till exempel från 9 procent inom forskningsämnesområdet samhällsvetenskap till 20 procent inom forskningsområdena medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap.

Forskningsämnesområdet medicin och hälsovetenskap har sedan de första undersökningarna ett stort bortfall jämfört med övriga forskningsämnesområden, men i den senaste undersökningen har bortfallet minskat. Eftersom bortfallets storlek påverkar resultatens kvalitet och tolkning måste jämförelse mellan forskningsämnesområden och över tid ta hänsyn till dessa variationer.

Tabell B1. Bortfall (procent) för utvalda variabler i undersökningen om internationell mobilitet på forskarnivå för insamlingsåren 2018 till 2024.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Har en del av utbildningen genomförts utomlands?	33	26	25	26	28	19	17
Kön							
Män	36	28	27	27	28	20	18
Kvinnor	30	25	24	25	28	18	15
Forskningsämnesområde							
Medicin och hälsovetenskap	51	48	43	39	42	27	20
Naturvetenskap	40	17	27	25	28	21	20
Teknik	25	15	17	17	20	20	15
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	22	14	16	17	18	20	15
Humaniora och konst	22	13	15	16	14	18	11
Samhällsvetenskap	19	12	10	7	13	14	9

Tabellbilaga

Fler uppgifter uppdelade på lärosäten och forskningsämnesområden finns i tabellbilagan. Där redovisar vi även bortfall, det vill säga antal och andel saknade svar.

Författare: Laure Doctrinal, Johan Bondefält
Kontakt: analys@uka.se